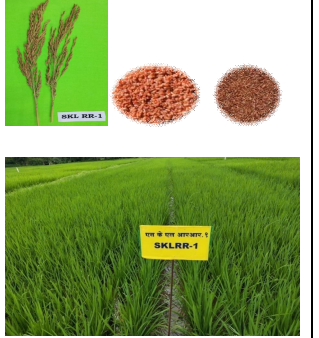

संयुक्त कृषि संशोधन आणि विकास समिती २०२० मध्ये मंजूर केलेल्या शिफारसी

महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ संयुक्त कृषि संशोधन व विकास समिती-२०२० या सभेचे आयोजन २७ ते ३१ ऑक्टोबर, २०२० दरम्यान करण्यात आले. त्यामध्ये डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ अकोलाच्या मंजूर केलेल्या खालील संशोधन शिफारसी शेतकरी बांधवांच्या उपयोगासाठी प्रसारीत करण्यात आलेल्या आहेत. या मध्ये तिन सुधारित पिक वाण, दोन कृषि यंत्रे आणि तेहतीस उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारसी प्रसारीत करण्यात आल्या आहेत. या शिवाय कापूस पिकाच्या तिन वाणाची राष्ट्रीय पातळीवर प्रसारीत झाल्याची नोंद सुद्धा घेण्यात आली आहे.

अ) विकसित पीक वाण

अ.क्र.	पीक	प्रसारीत वाण	प्रमुख वैशिष्ट्ये	
१	भात	पीडीकेव्ही साकोली रेड राईस-१	<ul style="list-style-type: none"> उत्पादन : ४० ते ४५ क्विं/हे. कालावधी मध्यम : १३७ ते १४१ दिवस बुटका व न लोळणारा १००० दाण्याचे वजन : १४.९ ग्रॅम भरडाई उतारा : ६९.९६ टक्के पानावरील कडा करपा आणि खोडकिडीला साधारण सहनशिल 	
२	भुईमूग	टिएजी ७३	<ul style="list-style-type: none"> उत्पादन : २४ ते २८ क्विं/हे. दाण्याचा उतारा : ७२.७४ टक्के कालावधी : ११० ते ११५ दिवस तीन दाणे असलेल्या शेंगाचे प्रमाण जास्त प्रमुख किडीस व रोगास मध्यम प्रतिकारक 	
३	चवळी	पीडीकेव्ही ऋतुजा	<ul style="list-style-type: none"> हिरव्या शेंगाचे उत्पादन : ८०-८५ क्विं/हे. शेंगाची लांबी : १५-१८ सें.मी. कमी कालवधीचा : ५० ते ५५ दिवस (प्रथम तोडणी) शेंगाचा रंग : हिरवा शेंगाची साल : नरम व कमी तंतुमय ओल्या शेंगातील प्रथीनांचे प्रमाण : ४.७७ टक्के खरीप व उन्हाळी हंगामाकरिता 	

ब) प्रसारीत कृषि यंत्रे

अ.क्र.	औजार / यंत्र	प्रसारण शिफारस	वैशिष्ट्ये	
१	लाखोळी दाल मिल प्लांट	एका पास मध्ये दाळ बनविण्यासाठी पंदेकृवि लाखोळी दाल मिल प्लांट (क्षमता: १५०-२०० किलो / तास) प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येते.	<ul style="list-style-type: none"> एका पास मध्ये उत्तम रित्या लाखोळी दाळ तयार होते. लाखोळी डाळीचा उतारा ७६ टक्के आणि क्षमता १५० ते २०० किलो/तास. सयंत्रा मध्ये भूसा, चुरी आणि पावडर, गोटा आणि दाणे विभाजन करण्याची व्यवस्था. यंत्र हाताळण्यास सुलभ. 	
२	जैव उष्ण वायू चक्राकार वाळवणी यंत्र	पंदेकृवि विकसित जैवघटक आधारित चक्राकार वाळवणी यंत्राची कृषि माल वाळविण्यासाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येते.	<ul style="list-style-type: none"> धान्य सुकविण्याची क्षमता २ क्विंटल . कंट्रोल पॅनेलद्वारे तापमान नियंत्रणाची सुविधा. हवा प्रवाह दर १.५ ते ३.५ मीटर/सेकंद पर्यंत करण्याची सुविधा. वाळविण्याची गुणवत्ता एकसारखी राखण्यास मदत. औषधी पिके, पालेभाज्या, फळे इ. सुकविण्यासाठी देखील उपयुक्त. औषधी व फळ पिके सुकविण्याची क्षमता ०. ८ ते १ क्विंटल. यंत्राचा आकार : १५०० x ८०० x १००० (लांबी x रुंदीx उंची) मिमी. लघु उद्योग, कृषी आधारित उद्योग, धान्य साठवणारी कोठारे, शेतकऱ्यांचे गट, बचत गट इत्यादींसाठी हे उपयुक्त. 	

क) उत्पादन तंत्रज्ञान

शेती पीके

- १ कोरडवाहु खरीप ज्वारीच्या अधिक उत्पादन, गुणवत्ता व आर्थिक मिळकती करीता, संवर्धित शेणखत (शेणखत ५० किलो + जस्त ११.२५ किलो + ११.२५ लोह किलो प्रती हेक्टर १५ दिवस उष्मायन प्रक्रिया मिश्रण) शिफारसीत रासायनिक खत मात्रेसह (८०:४०:४० कीलो ग्राम नत्र:स्फुरद : पालाश प्रति हे) देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- २ सोयाबीन-मका पीक पद्धतीमध्ये अधिक उत्पादकता व आर्थिक मिळकतीकरिता सोयाबीन पिकाला ५० टक्के नत्र (१५ कि. नत्र प्रति हेक्टर) गांडुळ खताद्वारे (१.१५ टन प्रति हेक्टर) किंवा कंपोस्टद्वारे (१.८७ टन प्रति हेक्टर) आणि ५० टक्के नत्र (१५ कि. नत्र प्रति हेक्टर) युरिया द्वारे देण्याची, त्याचप्रमाणे मका पिकाला शिफारसीत खत (१२०:६०:३० किलो नत्र:स्फुरद:पालाश प्रति हेक्टर) मात्रेसोबत झिंक सल्फेट (२० कि. प्रति हेक्टर) आणि फेरस सल्फेट (३० कि. प्रति हेक्टर) अन्नद्रव्य देण्याची शिफारस करण्यात येते.
- ३ कोरडवाहू परिस्थितीत यांत्रिकी पद्धतीने पट्टा आंतरपिक पद्धती मध्ये अधिक उत्पादकता आणि आर्थिक मिळकती करीता अतिघनता (४५x१५ सें.मी.) लागवडीचा अवलंब करून देशी कपाशी (एकेए-७) + सोयाबिन (६:६) मध्ये ४०:५०:२५ किलो प्रती हेक्टर नत्र:स्फुरद: पालाश किंवा अमेरिकन कपाशी (एकेएच-०८१) +सोयाबिन (६:६) मध्ये ५०:५५:३० किलो प्रती हेक्टर नत्र:स्फुरद:पालाश या खताची मात्रा दोन्ही पिकास देण्यात यावी आणि सोयाबिन पिकाच्या काढणी नंतर रब्बी हंगामामध्ये मोहरी साखळी पिकाची पेरणी ४५x१५ से.मी. अंतर ठेवून शिफारसीत खत (४०:२०:२० किलो प्रती हेक्टर नत्र:स्फुरद:पालाश) मात्रेबरोबर पिकास तुषार सिंचनाद्वारे पेरणीनंतर आणि फुलोरा अवस्थेमध्ये देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- ४ देशी हरभरा पिकाच्या अपेक्षित उगवणी करिता तसेच अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकतीसाठी, पेरणीपूर्वी हरभरा बियाणे ०.५% पोटॅशियम नायट्रेटच्या द्रावणात (५ ग्राम पोटॅशियम नायट्रेट/लिटर पाणी) ४ तास भिजवून व नंतर एक तास सावलीत सुकवून पेरणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- ५ रुंद वरंबा पद्धतीमध्ये ठिबक सिंचनाद्वारे बिटी कापसाचे अधिक उत्पादन, जमिनीचे आरोग्य, पाणी वापर कार्यक्षमता, पाणी उत्पादकता आणि आर्थिक मिळकतीकरिता शिफारशीत रासायनिक खताच्या (१२०:६०:६०, नत्र:स्फुरद:पालाश कि./हे) मात्रेसोबत कापसाच्या दोन ओळीमध्ये उगवणीनंतर ३५ दिवसांनी बोरु पिकाचे मुलस्थानी जैविक आच्छादन करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- ६ सलग सोयाबीन पिकातील उगवणपूर्व तण व्यवस्थापनाकरिता डायक्लोसुलम ८४ टक्के (२६ ग्राम क्रियाशील घटक प्रति हेक्टर) ३० ग्राम प्रति हेक्टर ५०० लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी आणि पेरणीनंतर २० ते २५ दिवसांनी एक कोळपणी करावी.
सलग सोयाबीन पिकातील उगवणपश्चात तण व्यवस्थापनाकरिता प्रोपीक्यूझाफोप २.५ टक्के + इमेझिथायपर ३.७५ टक्के (१२५ ग्रॅम प्रति क्रियाशील घटक हेक्टर) २ लिटर प्रति हेक्टर ५०० लिटर पाण्यात मिसळून किंवा फ्लूआझीफोपपी-बुटील ११.१ टक्के + फोमेसाफेम ११.१ टक्के (२५० ग्रॅम क्रियाशील घटक प्रति हेक्टर) १ लिटर प्रति हेक्टर

५०० लिटर पाण्यात मिसळून पेरणीनंतर २० ते २५ दिवसांनी वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

- ७ ठिंबक सिंचनाद्वारे कपाशी पिकात अधिक उत्पादन व प्रभावी तण व्यवस्थापणाकरिता तसेच आर्थिक मिळकतीसाठी शिफारसीच्या १२५ टक्के नत्र व पालाश पाच वेळा विभागून व स्फुरद पेरणीसोबत जमिनीतून देण्याची तसेच प्याराक्वाट २४% एस.एल. या तणनाशकाची (संरक्षित कवच लावून) ०.३० कि.ग्रा./हे. क्रियाशील घटक या प्रमाणात ३० दिवसांनी फवारणी करावी त्यानंतर १५ दिवसांनी एक निंदण व पुन्हा प्याराक्वाट तणनाशकाची पेरणी नंतर ६० दिवसांनी ०.६० कि.ग्रा./हे. क्रियाशील घटक या प्रमाणात दुसरी फवारणी करावी त्यानंतर १५ दिवसांनी निंदण करण्याची खालील तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे शिफारस करण्यात येत आहे.

बी. टी. कपाशीतील ठिंबक सिंचनाद्वारे १२५ टक्के नत्र व पालाश विभागून देण्याचा व तणनाशक फवारणीचा तपशील

खत मात्रेचा तपशील								तण व्यवस्थापनचा तपशील			
नत्र व पालाशाचे विभाजन (टक्के)	पिकांची अवस्था	नत्र व पालाश मात्रा (कि/हे)			खतांची मात्रा (कि/हे)			तणनाशक	पिकांची अवस्था	क्रियाशील घटक (कि/हे)	तणनाशकाची व्यापारी मात्रा (कि/हे)
		नत्र	पालाश	स्फुरद	युरिया	मुरेट ऑफ पोटाश	सिंगल सुपर फॉस्फेट				
१० टक्के	पेरणीचा वेळेस	१५.००	७.५०	पेरणी च्या सोबत ७५ कि/हे	३२.५५	१२.४५	पेरणी सोबत ४७० कि/हे	प्याराक्वाट २४% एस एल	पेरणीनंतर ३० दिवसांनी	०.३००	१.२५
२० टक्के	पेरणीनंतर २० दिवसांनी	३०.००	१५.००		६५.१०	२४.९०					
२५ टक्के	पेरणीनंतर ४० दिवसांनी	३७.५०	१८.७५		८१.३८	३१.१२		प्याराक्वाट २४% एस एल	पेरणीनंतर ६० दिवसांनी	०.६००	२.५०
२५ टक्के	पेरणीनंतर ६० दिवसांनी	३७.५०	१८.७५		८१.३८	३१.१२					
२० टक्के	पेरणीनंतर ८० दिवसांनी	३०.००	१५.००		६५.१०	२४.९०					
एकूण		१५०	७५	७५	३२५.५१	१२४.४९	४७०				

- ८ मोहरी पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकती करीता फुलोरा व शेंगा लागण्याच्या अवस्थेत सॅलीसिलिक अॅसीड २०० पिपिएम (२ ग्रॅम १० लिटर पाण्यात) फवारणीची शिफारस करण्यात येत.

- ९ सोयाबीन पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकतीकरिता नायट्रोबेन्झीन २० टक्के ५०० पीपीएम (२.५ मिली प्रति लिटर) फुले लागण्याचे अवस्थेत फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येते.

मृद विज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र

- १० खोल काळ्या जमिनीमध्ये सोयाबीन पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकतीकरिता तसेच जमिनीचे भौतिक, रसायनिक व जैविक गुणधर्म सुधारण्यासाठी ५० टक्के स्फुरद हा नायट्रो-फोस्फो-सल्फो कंपोस्टमधून आणि उर्वरित मात्रा ही रसायनिक खताद्वारे किंवा १०० टक्के स्फुरद हा नायट्रो-फोस्फो-सल्फो कंपोस्टमधून देण्याची शिफारस करण्यात येते

उद्यानविद्या

- ११ केळीच्या "ग्रॅड नैन" वाणाचे अधिक व दर्जेदार उत्पादन मिळविण्याकरिता ५० मायक्रॉन काळ्या रंगाच्या पॉलीइथिलीन किंवा प्रती झाड ५ किलो वाळलेल्या गवताचे अच्छादन करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- १२ खिरणी खुंटाचा पुनरुपयोगासाठी अयशस्वी खुंटाला नोव्हेंबर महिन्यात जमीनीपासून १५ सें. मी. उंचीवर छाटून पुढील हंगामामध्ये सप्टेंबर महिन्यात २२ ते २५ सें. मी. उंचीवर पुन्हा चिकूचे कलमीकरण करून कलमे पॉलीथिन टनेलमध्ये ठेवण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- १३ कसुरी मेथीच्या अधिक व फायदेशीर बिजोत्पादनाकरिता बियाण्याची पेरणी ऑक्टोबर महिन्याच्या दुसऱ्या पंधरवड्यात करावी व ४०:५०:५० किलो नत्र : स्फुरद : पालाश प्रती हेक्टरी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- १४ नागपूर संत्रा मृग बहाराची फळे ६० दिवस आणि आंबिया बहाराची फळे ४५ दिवसापर्यंत शितगुहात (९०-९५ आर्द्रता आणि ४-५ अंश सेल्सियस तापमान) टिकवून ठेवण्यासाठी फळांना तुळशी नॅनो (अतिसूक्ष्म) कणांचा लेप (०.०६ मि.ली. ग्रॅम तुळशी नॅनो कण + १५ ग्रॅम गवार डिंक प्रति लिटर पाणी) लावण्याची शिफारस करण्यात येते.
- १५ सिताफळ गर ८ महिने आणि हनुमानफळ गर १० महिने साठवणुक करून त्यापासून विविध मुल्यवर्धित पदार्थ निर्मिती करणे करिता, या फळांचा गर हवाबंद प्लॅस्टीक डब्यामध्ये ०.१ टक्के पोटॅशियम मेटाबायोसल्फाईड हे संरक्षक मिश्रीत करून शीतकपाटा (- २०° सेल्सिअसच्या) मध्ये साठवणूकीची शिफारस करण्यात येते.
- १६ सेंद्रिय पध्दतीने रबी कांदयाचे अधिक उत्पादन, उत्तम गुणवत्ता व साठवणुक क्षमता असलेल्या तसेच आर्थिकदृष्ट्या परवडणारे कांदयाचे उत्पादन मिळविण्यासाठी, कांदा पिकास ४.४ टन शेणखत अधिक ३.० टन गांजूळ खत तसेच अझॅटोबॅक्टर व स्फुरद विद्राव्य करणारे जीवाणू (PSB) हे प्रत्येकी ५ किलो प्रती हेक्टरी देण्याची शिफारस करण्यात येते.

वनशेती

- १७ बांबुच्या लागवडीतून अधिक उत्पादन व आर्थिक नफा मिळण्यासाठी बांबुच्या बांबुसा बालकोवा (भिमा), डॅन्ड्रोकॅलमस स्टॉक्सी (मानगा) आणि बांबुसा बांबोस (कटांग) या प्रजातिंची लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येते.

पीक संरक्षण

- १८ मूग पिकाच्या सर्कोस्पोरा पानावरील ठिपके या रोगाच्या व्यवस्थापनाकरिता मेटेरीम ५५ टक्के + पायरॅक्लोस्ट्रॉबीन ५ टक्के डब्ल्यूजी ३ मि.ली. प्रति लिटर पाणी या संयुक्त बुरशीनाशकाची पहिली फवारणी रोग दिसताक्षणी करावी, गरज भासल्यास आवश्यकतेनुसार पंधरा दिवसानंतर दुसरी फवारणी करावी अशी शिफारस करण्यात येत आहे.
- १९ संत्रा पिकावरील फायटोप्थोरा बुरशीमुळे उद्भवणा-या मुळकुज/डिंक्या रोगाच्या व्यवस्थापनाकरिता पावसाळ्यापुर्वी (मे महिन्यात) आणि पावसाळ्यानंतर (ऑक्टोबर महिन्यात) बोर्डो पेस्ट (१:१:१०) खोडावर लावावी तसेच पोटॅशियम फोस्फोनेट (३ मिलि प्रती लिटर पाणी) या रसायनाच्या दोन फवारण्या (पहिली फवारणी जून महिन्याच्या पहिल्या पंधरवड्यात आणि दुसरी फवारणी ऑगस्ट महिन्याच्या पहिल्या पंधरवड्यात) करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

- २० सोयाबीन पिकावरील पाने खाणाऱ्या अळ्यांच्या प्रभावी व्यवस्थापनाकरीता तसेच अधिक उत्पादनासोबतच जास्तीत जास्त आर्थिक मिळकतीकरिता पीक उगवणी नंतर २० दिवसांनी सुरुवात करून व त्यानंतर १० दिवसांच्या अंतराने ५ टक्के निंबोळी अर्क किंवा ५ टक्के झेंडु पानांचा अर्क यापैकी कुठल्याही एका घटकाची एकूण ४ वेळा फवारणी करण्याची शिफारस येते.
- २१ भात पिकाच्या अधिक उत्पादनाकरीता व खोडकीडीच्या व्यवस्थापनाकरीता कार्बोफ्युरोन ३ टक्के दाणेदार २५ किलो ग्रॅम प्रति हेक्टरी (कार्बोफ्युरोन ३ टक्के दाणेदार २५० ग्रॅम प्रति १०० वर्ग मीटर रोपवाटिका) रोप काढणीच्या ५ दिवस अगोदर रोपवाटीकेत टाकावे आणि खोडकीडा व पाने गुंडाळणाऱ्या अळीच्या व्यवस्थापनासाठी लावणीनंतर ६० ते ९० दिवसांनी खोडकीडा (१० टक्के गाभेमर) किंवा पाने गुंडाळणाऱ्या अळीने (जिवंत अळीसह २ प्रादुर्भावग्रस्त पाने प्रती चुड) आर्थिक नुकसान पातळी गाठल्यास त्यांच्या व्यवस्थापनासाठी कारटॅप हायड्रोक्लोराइड ५० टक्के एस. पी. १२ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- २२ धानावरील खोड किडीच्या व्यवस्थापनाकरीता रोवणी झाल्यापासून ३० दिवसांनी ट्रायकोग्रामा जॅपोनिकम या परोपजीवी किटकाची अंडी हेक्टरी १,६०,००० (८ कार्ड) या प्रमाणात एकूण सहा वेळेला दर आठवड्याच्या अंतराने प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

कृषि अभियांत्रिकी

- २३ कमी सिंचन क्षमता असलेल्या विहीरींची उपयोगिता वाढविण्यासाठी किंवा भुजलस्तर वाढविण्यासाठी संकलीत केलेले पावसाचे पाणी भूमिगत नलिकेद्वारे वाहून नेण्यासाठी ०.४ टक्के उतारावर जमिनीपासून ०.७५ मीटर खोलीवर नलिका टाकून नलिकेच्या तोंडावर दगड (४०%), विटांचा चुरा (२०%), कोळसा (१०%) व रेती (३०%) यांच्या चाळणी संचाद्वारे वाहून नेण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- २४ पंदेकृवि मिनी दाल मिलमध्ये एमरी रोलर १८:२४ (१:१), रोलर गती ८५० आरपीएम, फिड रेट २०० की.ग्रा./ तास असे बदल करून लाखोळी डाळ तीन पास मध्ये बनविण्याची शिफारस करण्यात येते. तसेच एकात्मिक पंदेकृवि मिनी दाल मिल मध्ये एमरी रोलर १६:१८(१:१), रोलर गती ९०० आरपीएम, फिड रेट (क्षमता) २०० की.ग्रा./ तास असे बदल करून लाखोळी डाळ दोन पास मध्ये बनविण्याची शिफारस करण्यात येते.
- २५ उपलब्ध मिनी ऑइल मिल मध्ये करडईच्या बीयांपसून तेलाचा अधिक उतारा मिळण्यासाठी शाफ्ट गती ३६ आरपीएम, स्क्रू लांबी ५०.८ मी.मी. आणि स्क्रू पिच ७६ मी.मी. ठेवण्याची शिफारस करण्यात येते.
- २६ टमाट्यांचे अधिक उत्पादन घेण्याकरिता ५० टक्के पांढऱ्या शेडनेट हाऊसमध्ये ५० मायक्रॉन पांढऱ्या प्लॅस्टिक मल्लिचंगचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येते.
- २७ पंदेकृवि हायड्रोपोनिकस स्ट्रक्चरमध्ये गहू व मका हिरवा चारा पिकांचे उत्पादन घेताना पिकाची व पोषणमुल्याची अधिक वाढ होण्याकरिता रात्रीच्या वेळी १२ तास, ९३० लक्स प्रकाश तीव्रतेचे लाल जांभळा प्रकाश उत्सर्जित करणारे डायोड्स वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
- २८ कमी खर्चामध्ये गांजूळ खत निर्मितीकरिता स्थानिक उपलब्ध बांबू व ५० टक्के हिरव्या शेडनेटचा वापर करून वर्षभरामध्ये किमान चारवेळा गांजूळ खतनिर्मितीसाठी पंदेकृवि कौशल्य गांजूळ खत यूनित वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.

- २९ संस्थात्मक दूग्धशाळेमध्ये ६ किलोवॉट वीज निर्मितीसाठी ५० घनमीटर स्थिर घुमट बायोगॅस प्रकल्प उभारण्याची शिफारस करण्यात येते.
- ३० भेंडी पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी चंदेरी-काळ्या रंगाच्या ५० मायक्रॉन पॉलीईथिलीन आच्छादनासह बाष्पोपर्णोस्तरजनाच्या ८० टक्के पाणी आणि ८० टक्के शिफारशीत खत मात्रा (८०:४०:४० नत्र:स्फुरद:पालश कि.ग्रॅ./हे.) ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
- ३१ कांदा पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी पिकांतील अंतर १० x ७.५ सें.मी. ठेऊन ठिबक सिंचनाद्वारे १०० टक्के शिफारशीत (१००:५०:५० नत्र, स्फुरद, पालश कि.ग्रॅ./हे.) खताची मात्रा देण्याची शिफारस करण्यात येते.

सामाजिकशास्त्रे

अ) विस्तार शिक्षण

- ३२ पूर्व विदर्भातील चंद्रपुर, गोंदिया व गडचिरोली जिल्ह्यातील वनवासी यांना उपजिविकेच्या उपक्रमासंबंधी कोणतेही विशेष प्रशिक्षण मिळाले नाही आणि ५३.१३% वनवासी यांचे उपजिविके बाबतचे ज्ञान कमी असल्याचे आढळून आले आहे म्हणून अशी शिफारस करण्यात येते की, विस्तार यंत्रणेने वन विभागाच्या सहकार्याने संबंधित जिल्ह्यात वनवासी यांचे करिता कौशल्यावर आधारित प्रशिक्षणे, वन आधारित प्रमाण पत्र अभ्याक्रम आणि विविध उपजिविकेचे पर्याय उपलब्ध करून देण्यात यावे.

ब) कृषि अर्थशास्त्र

- ३३ डॉ. पंजाबरव देशमुख कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या जाकी ९२१८ ह्या हरभरा वाणामुळे प्रसारित केलेल्या २००८ वर्षापासून महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांना एकूण रुपये ७२७१.१८ कोटी रुपयाचा आर्थिक फायदा झालेला आहे म्हणून शेतकऱ्यांची आर्थिक प्रगती वाढविण्यासाठी सुधारित वाणाच्या पुढील संशोधन आणि विस्तारासाठी शासनाने वाढीव निधी विद्यापीठाला उपलब्ध करून देण्याची शिफारस करण्यात येते.

राष्ट्रीय पातळीवर प्रसारीत झाल्याची नोंद घेण्यात आलेले वाण:

- १) **कापूस : आय सी ए आर सी आय सी आर पीकेव्ही ०८१ बीटी : डॉ. पंदेकृवि, अकोला**
डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला द्वारा निर्मित पीकेव्ही ०८१ या प्रचलित कापूस वाणामध्ये केंद्रीय कापूस अनुसंधान संस्था, नागपूर च्या मदतीने बीटी जणूक अंतर्भूत करून 'आय सी ए आर-सी आय सी आर पीकेव्ही ०८१' बीटी हे वाण 'संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यात कोरडवाहू लागवडीसाठी शिफारशीत करण्यात आलेले आहे'. याबाबतचे सादारीकरण होऊन सभागृहाने याची नोंद घेतली.
- २) **कापूस : आय सी ए आर- सी आय सी आर रजत बीटी : डॉ. पंदेकृवि, अकोला**
डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला द्वारा निर्मित पीकेव्ही रजत या प्रचलित कापूस वाणामध्ये केंद्रीय कापूस अनुसंधान संस्था, नागपूर च्या मदतीने बीटी जणूक अंतर्भूत करून 'आयसीएआर-सीआयसीआर रजत बीटी' हे वाण 'संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यात कोरडवाहू लागवडीसाठी शिफारशीत करण्यात आलेले आहे'. याबाबतचे सादारीकरण होऊन सभागृहाने याची नोंद घेतली.
- ३) **कापूस : पीकेव्ही हायब्रीड - २ बीजी - २ : डॉ. पंदेकृवि, अकोला**
डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला द्वारा निर्मित पीकेव्ही हायब्रीड २ या प्रचलित कापूस वाणामध्ये महाबीज अकोलाच्या सहकार्याने दोन बीटी जणूके अंतर्भूत करून 'पीकेव्ही हायब्रीड-२' बीजी-२ हे वाण 'संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यात कोरडवाहू लागवडीसाठी शिफारशीत करण्यात आलेले आहे'. याबाबतचे सादारीकरण होऊन सभागृहाने याची नोंद घेतली.
